

Den styrkede pædagogiske læreplan Rammer og indhold

Sdr. Bjert Menighedsbørnehave

Indholdsfortegnelse.

Indledningen til den ny styrkede lærerplan.....	3
Hvem er vi?	4
Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	5
Sdr. Bjert Menighedsbørnehave beskriver herunder, hvordan de centrale elementer indgår i det pædagogiske grundlag og i læringsmiljøet.....	7
Børnehavens dannelse syn tager afsæt i følgende:	8
Børnehavens lærings forståelse tager afsæt i følgende:.....	9
Børnehavens pædagogiske læringsmiljø vil være se og opleve, fordi vi har fokus på følgende:	9
Børnehavens forståelse af leg tager afsæt i følgende:	10
I børnehavens pædagogiske læringsmiljø gør vi brug af forskellige lege tiltag – der understøtter barnets legekompeter, det vil være at se og opleve fordi vi gør brug af:	10
Børnehavens børnefællesskaber tager afsæt i følgende:	11
Børnehavens samarbejde med forældre om børns læring vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende:.....	13
Børnehavens arbejde med børn i udsatte positioner vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø, fordi vi har fokus på følgende:	15
Børnehavens arbejde med sammenhæng til børnehaveklassen, vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø, fordi vi har fokus på følgende:	16
Børnehavens inddragelse af lokalsamfundet vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø:	17
Børnehavens arbejde med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø, fordi vi har fokus på:.....	18
Børnehavens beskrivelse af arbejdet med de 6 lærerplanstemaer tager sit afsæt i følgende:.....	19
Alsidig personlig udvikling.....	19
Social udvikling.....	20
Kommunikation og sprog.....	20
Krop, sanser og bevægelse.....	23
Natur, udeliv og science.....	24
Kultur, æstetik og fællesskaber	26
Etablering af en evalueringskultur i dagtilbuddet:	28
Inddragelse af bestyrelsen.	29

Indledningen til den ny styrkede lærerplan.

Børnehaven skal som bekendt udarbejde og beskrive, hvordan den styrkede læreplan ser ud i vores praksis og i vores læringsmiljø. Planen skal tage udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag i som, ”Dagtilbudsloven § 8 styk.2” foreskriver.

Vi er enige i, at dagtilbuddene er en vigtig samfundsmæssig institution i Danmark, der betyder, at børnehaven har en væsentlig opgave i at understøtte udviklingen af livsduelige børn. Vi ved, at et godt dagtilbud med høj kvalitet, gør en stor forskel for børns liv, både her og nu, og på lang sigt.

Børnehavens tre værdier nærvær, engagement og respekt er omdrejningspunkt i vores fælles dagligdag omkring børn, deres forældre og for de ansatte. Børnehavens værdier indgår i det fælles pædagogiske grundlag, hvor der skal være sammenhæng mellem læringsmiljøet, børns leg.

Vi ser på os selv som et reflekterende og undersøgende læringsfællesskab med professionelle voksne, der øver os i at forholde os reflekterende til egen og hinandens praksis, og med blik for børnegruppens ageren i forskellige situationer. Vi er voksne, der har en særlig opmærksomhed på, at alle børn får gode muligheder for at navigere og håndtere de udfordringer, som opstår i et socialt fællesskab.

Arbejdet med den styrkede læreplan har efter vores mening ikke haft de bedste forudsætninger, da de fleste personaleressourcer er anvendt i børnegruppernes hverdag og tilrettelæggelse af den. Hverdagen i børnehaven ændrede sig radikalt i marts 2020, da vi skulle forholde os til COVID-19 problematikken.

Det har gjort det vanskeligt for os at få tid nok, til de fælles grundige dialoger, og refleksioner med hinanden, som den ny styrkede læreplan lægger op til.

Det betyder, at der er anvendt materiale fra tidligere, som indgår i den styrkede læreplan, som den ser ud i dag. Denne prioritering betyder, at læreplanen har brug for et genbesøg på p-møder, stuemøder og bestyrelsesmøder fremadrettet.

Få de følgende sider beskriver børnehaven de rammer og den retning, vi har sat, for det pædagogiske arbejdet, med børns udvikling, trivsel, læring, og dannelse.

Hvem er vi?

Sdr. Bjert Menighedsbørnehave, Engdraget 2, 6091 Bjert er en selvejende børnehave oprettet af Sdr. Bjert Menighedsråd i 1969

Børnehaven er normeret til 40 børn og 8 ansatte, inklusiv leder. Børnehaven ligger i en aktiv landsby, 6 km uden for Kolding, i et dejligt, naturskønt område.

Vores børnegruppe er opdelt på tre stuer med fokus på nærmeste udviklingszone. Hver børnegruppe har 2 primær voksne tilknyttet, som har et særligt fokus på børnegruppen trivsel og udvikling og som har det tætte samarbejde med barnets familie.

Vi er en børnehaven, som vægter at være meget ude dagligt i al slags vejr. Vi gør brug af ture i nærområdet og vores fantastiske legeplads, der indbyder til fantasifulde og motoriske læringsmiljøer for vores børnegruppe. Hos os er der plads til leg og læring med gode vilkår for fordybelse, og kreativitet både ude og inde.

Vi har mange gode traditioner for børn og deres familier, som foregår henover året.

Børnehaven har en engageret bestyrelse og forældregruppe. Vi har et fælles fokus på vigtigheden af et godt samarbejde blandt kollegaer, forældre og bestyrelse, som er gavnligt for alle parter.

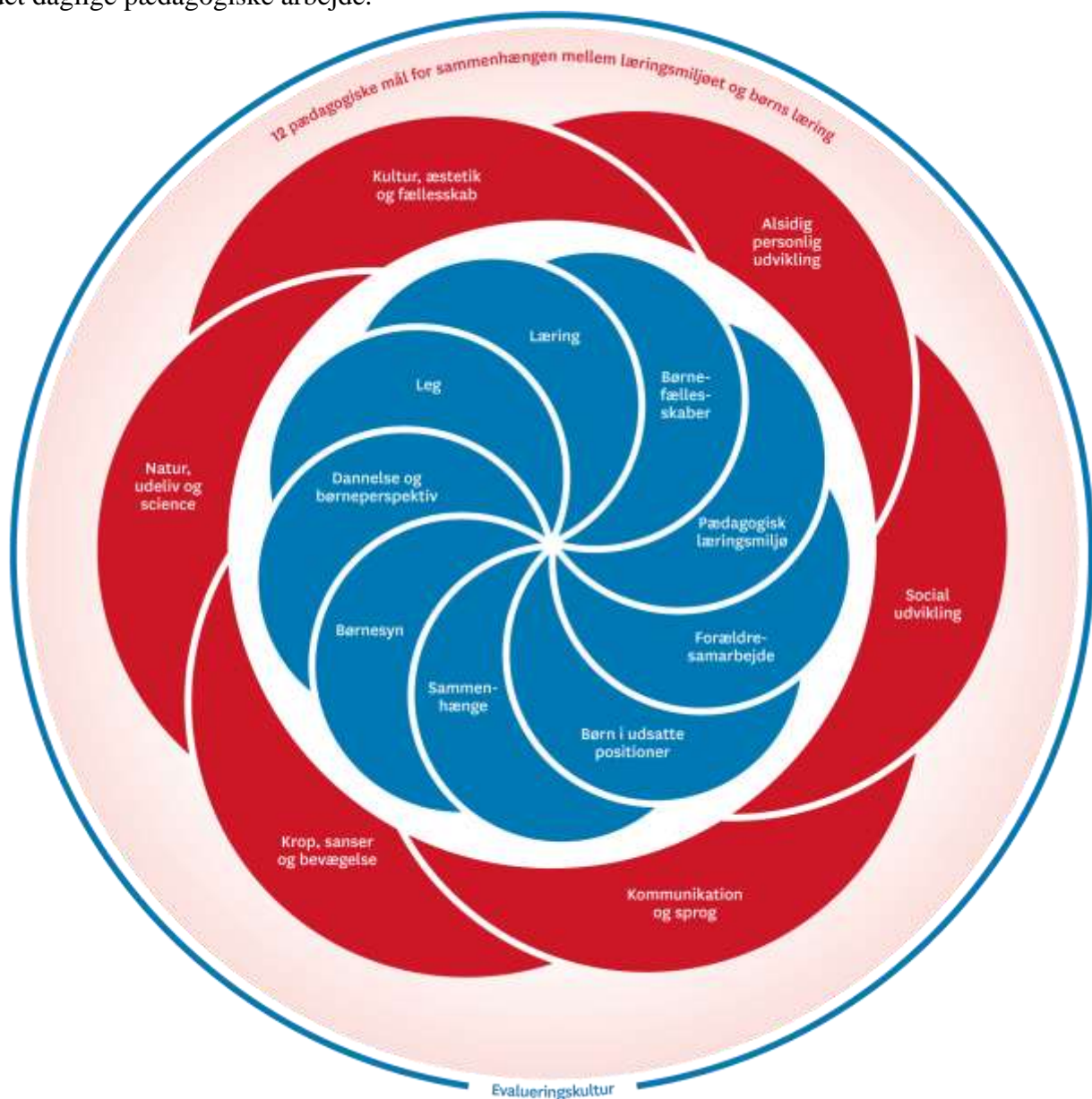
Vi oplever, at Sdr. Bjert Menighedsbørnehave er attraktiv og et aktivt tilvalg for forældregruppen.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold.*](#)

Den pædagogiske lærerplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Lærerplanen er et levende dokument, som beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retvisende for det daglige pædagogiske arbejde.

Det pædagogiske grundlag tager udgangspunkt i følgende:

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Sdr. Bjert Menighedsbørnehave beskriver herunder, hvordan de centrale elementer indgår i det pædagogiske grundlag og i læringsmiljøet.

Børnehavens børnesyn tager afsæt i følgende:

Børnehavens børnesyn tager afsæt i (Psykolog Daniel Stern teorier), der udtrykker det således: Barnet er født socialt, et menneskes udvikling er en livslang proces, hvor barnet gennem et bekræftende samspil med andre bliver sig selv – bliver tydelig for sig selv og tydelig for andre. Det er derfor vigtigt, at barnet hele tiden stimuleres, hvis det skal udvikle sine personlige kompetencer. Vi mener, at barndommen har værdi i sig selv.

Hertil hører også, at vi mener børn skal mødes af voksne, med en anerkendende tilgang, hvor barnet skal opleve sig set, hørt og forstået. Et børnesyn, der ikke ser børns kompetence og handlemuligheder som karakteristika, men som noget, der bliver til i interaktioner i fællesskaber, i hverdagslivets, en dannelses rejse.

Når vi er voksne, der forholder os anerkendende over for et andet menneske, er det af stor betydning at den voksne har evne og vilje til at forholde sig åbent, sensitivt og inkluderende til barnets indre virkelighed og selvforståelse. (Norske psykolog Berit Bae). Det gør vi ved at være voksne hvis intention, er, at forstå barnets perspektiv af den oplevede situation, hvor vi ikke altid med sikkerhed kan vide, hvad der er på spil for det enkelte barn og derfor gør os umage med at møde barnet med forståelse.

Den norske psykolog Karsten Hundeide har beskrevet 8 vigtige samspilstemaer, som hjælper os med at danne ramme for det gode samspil mellem barnet og den voksne.

Vi mener, at det at blive set og hørt og forstået af sine omgivelser er centralt i vores pædagogiske arbejde, både i det direkte arbejde med børnene, og i samarbejdet med forældrene.

Vi mener også, at barneperspektivet opleves som en integreret del af børnehavens praksis gennem gode relationer mellem voksne og børn, og børn og børn i vores dagligdag med hinanden. Børn skal opleve, at de har de voksnes fortrolighed, der forstå og vil hjælpe dem. At vi er voksne, der har fokus på, at børnegruppen kommer til orde, som en ekspert på eget liv/oplevelse.

Børnehavens børnesyn vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø, fordi vi har fokus på:

At være voksne, der viser positive følelser og glæde for barnet.

At vi justerer os i forhold til barnet og følger barnets initiativ.

At vi taler med barnet om ting, det er optaget af og prøver at få en samtale i gang.

At være opmærksomme på at give barnet påskønnelse og anerkendelse for det barnet klarer at gøre.

At vi er voksne der guider barnet ved at vise positive alternativer.

At vi er voksne, der tager ansvaret for at sætte rammerne, der giver barnet forudsigelighed.

”At forstå børn er kongevejen til al kontakt med børn. Det gælder forældre såvel som professionelle”, (således har professor Per Schultz Jørgensen udtrykt det).

Børnehavens dannelse syn tager afsæt i følgende:

Vi ser dannelsesprocesser, som en dybere form for læring. Vi ser dannelse som en proces, hvor barnet får en læring om sig selv, og om at være deltager i et større fællesskab. I børnehavens læringsmiljø får barnet erfaringer, der kan være en rettesnor for egne handlinger og spilleregler fremadrettet. Erfaringer, der er en hjælp til barnet, så det bliver bedre til at orientere sig og handle hensynsfuldt og troværdigt over for sig selv og andre.

Ord, der omhandler dannelse efter vores mening er: Selvstændighed, hensynsfuldhed, indlevelse, medbestemmelse, demokrati, kritisk vinkel, kulturelle oplevelser, traditioner, fællesskaber ...

Børnehavens dannelses og børneperspektiv vil være at se og opleve, i det pædagogiske læringsmiljø, fordi vi har fokus på:

Vi mener, læringsprocesser foregår mange steder og foregår hele tiden.

Vi mener, at et godt læringsmiljø i børnehaven bygger på, at der er samspils processer, hvor det enkelte barn indgår i lege og læringsmuligheder, hvor de voksne har fokus på at sikre/skabe forskellige læringsmiljøer for alle børn.

At være voksne, der inviterer barnet til at være aktive deltagere i læringsmiljøet, som kan være en blanding af tilvalg og fravalg, fra barnets side.

Ved at være voksne, der tilbyder barnet alsidige deltagelses muligheder og processer, der giver barnet mulighed for at øve sig i at indgå i demokratiske processer f.eks. indflydelse i hverdagen rutiner, gøremål og indflydelse på omgivelserne, hvilke regler gælder, indretning, lege, aktivitets muligheder, indkøb af legetøj, hvorhen skal ture gå, indgå i demokratiske afstemninger, lære at vente på tur.

Vi har fokus på at gøre brug af samlinger, hvor barnet oplever at blive hørt og taget alvorlig af kammeraterne og de voksne.

Vi er voksne, der opfordrer og anerkender børns hjælpsomhed over for hinanden

Vi er bevidste om måden, vi indgår i børns konflikt på ved at være spørgende og nysgerrige, vi opfordrer ofte de involverede børn til at komme med egne løsningsforslag.

Barnet skal færdes i en mobbefri børnehave, med voksne der tager hånd om problematikken, hvis et barn oplever det sker.

Vi har fokus på at kommunikere med barnet med et alderssvarende sprogbrug.

Vi gør os umage med at legalisere børns leg og ideer, frem for at svare nej til deres tiltag. Vi ser ofte, at der skal få ændringer til, før legen er ok.

Vi mener, at alle børn udvikler sig i relationer med andre mennesker, det er derfor af stor betydning for barnet, at børnehaven er et trygt sted at være og dermed et godt sted at lege og lære.

Børnehavens lærings forståelse tager afsæt i følgende:

Læring sker ifølge (Lev Vygotsky) naturligt i den nærmeste udviklingszone. Hvad enten man er barn eller voksen, kan man kun lære der, hvor det både er sjovt og svært og lykkes lidt. Læringen sker gennem sproglige og sociale samspil og oplevelser, der giver barnet erfaringer og ny læring. Børn lærer ved, at udforske med deres kroppe og deres sanser, ved at undre sig og stille spørgsmål, ved at eksperimentere og indgå i nye sammenhænge. Observationer af børns legeindhold vil være pejlemærke for, hvad barnet er optaget af og give afsæt til at rammesætte og planlægge tiltag for barnet og børnegruppen fremadrettet. Læringsindholdet og læringsmetoden til et børnehavebarn, vil være baseret på den legende og eksperimenterende tilgang, hvor indhold og form skal tilpasses barnets alder og nærmeste udviklings zone.

Børnehavens pædagogiske læringsmiljø vil være se og opleve, fordi vi har fokus på følgende:

Børnehavens pædagogiske praksis tager afsæt i at arbejde med tre aldersopdelte børnegrupper med afsæt i barnets nærmeste udviklings zone. Der er fokus på, at læringsmiljøets rammer er trygge og tilpasset for barnet. Hver børnegruppe har to primærvoksne tilknyttet, som har hovedansvaret for børnegruppens trivsel, udvikling og læring.

Vi benytter os af forskellige læringsstile, for at tilgodese det enkelte barn.

I barnets hverdag er der en god vekselvirkning mellem barnets ønsker og ideer og de voksnes vurdering af, hvad børnegruppen har brug for.

Jo bedre vi voksne er til, at se barnets interesser, behov og udviklings potentiale, jo mere trivsel, tryghed og udvikling ser vi hos det enkelte barn.

I det sociale læringsmiljø er det vigtig, at barnet oplever at have venner og gode relationer til andre børn og voksne.

Vi er voksne, der inviterer børn til at være aktive deltagere, hvor barnet oplever at være medskaber af egen læring.

Vi har fokus på, at det omgivende læringsmiljø opleves som et inspirerende ”univers” af forskellige aktiviteter og materialer, der er i børnehøjde. De voksne sikre, at alle børn udfordres og får lyst til noget.

Vi har fokus på at børnemiljøet inde som ude, giver mulighed for alsidig udfoldelse over hele dagen.

Vi vægter at det pædagogiske læringsmiljø har legen som det grundlæggende afsæt.

Vi ser os selv som en personalegruppe, der inddrager hinandens viden og kompetencer i arbejdet med de 12 pædagogiske mål, om at skabe sammenhænge og læringsmiljøer over hele dagen.

Børnehavens forståelse af leg tager afsæt i følgende:

Leg er børns naturlige læringsområde. I legen erfarer barnet, at det selv og virkeligheden kan være på mange måder.

Leg er at leve – legen er barnets dominerende virksomhed. Vi tilslutter os dette citat af Carl Scharnberg:

**Giv børnene ret til at leg og lære
at drømme og forme, leve og være.
Kun der, hvor børn kan føle sig trygge,
gror det, de gamle kaldte lykke.**

Legen har værdi i sig selv og er en gennemgående del af en dagligdag i børnehaven. Legen er grundlæggende for barnets sociale og personlige læring og udvikling – gennem legen fremmes fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed. Barnets identitet styrkes via legens muligheder. Gennem legen får barnet erfaringer om sin egne og andres følelser og grænser og får mulighed for at bearbejde sine oplevelser. Legen foregår på barnets præmisser, hvor barnet øver sig i at omgås / indgå med andre og derved lære at tage hensyn og samarbejde med andre. Legen har betydning for barnets erkendelsesmæssige udvikling og bibringer til barnets nye forståelser og handlemuligheder.

I børnehavens pædagogiske læringsmiljø gør vi brug af forskellige lege tiltag – der understøtter barnets legekompeter, det vil være at se og opleve fordi vi gør brug af:

Børneinitierede leg (fri leg): Er kendetegnende ved at børnene selv sætter legen i værk. Legen, der udspringer af et indre motiv. Undervejs i processen afprøves, eksperimenteres og der konstrueres der nye ting. Børn følger hinanden, legen opstår, og opløses spontant. Børn lærer af hinanden, og de bruger hinanden som mod -og medspiller. I legen indgår barnet i forskellige sociale spilleregler med de forhandlings og konfliktløsnings evner, som barnet er i besiddelse af. Når disse lege foregår har de voksne en observerende tilgang, i forhold til det der sker i gruppen og for det enkelte barn (indsatsområder, nye legemiljøer, temaer, m.m.). Hvis der er behov for guidning, er det med en anerkendende kommentar eller ideer til videre udvikling af legen. De voksne har opmærksomhed på, om der er børn, der har brug for hjælp til at indgå i de selvinitierede lege. De voksne har ansvaret for, at der er alsidige legemiljøer, der gør det muligt, at alle børn kan indgå og sætte lege i værk.

Legestationer: Vi etablerer legegrupper med deltagelse af en lille gruppe børn, nogen gange har de voksne valgt, hvem gruppens deltagere er, andre gange er det børnene selv. Gruppen skal lege med hinanden ca. 1 times tid, med de valgte legesager (Duplo, Lego, dyr, bondegård,) De voksnes inddeling af børn, i mindre grupper gør, at børnene får øje på hinanden. Vi ser mere fordybelse og mere leg børnene imellem, i den faste gruppe og på tværs i dagligdagen.

Pædagogstøttende leg: Hvor fokus er at støtte op om børnenes leg, deres deltagelse, læring og udvikling, hvor børn og voksne leger sammen først og fremmest for at styrke og udvikle børns legekompetencer, hvor læringen kommer som en følgevirkning.

Pædagogstøttende leg kan også foregå, som planlagte legeforløb, hvor den voksne er tæt på barnet, og har en guidende rolle. Legeforløb som foregår under trygge rammer og præmisser, hvor den voksne guider og understøtter barnets initiativer, der på sigt styrker barnets egne tiltag og selvstændighed.

Lege grupper: Etableres for en lille gruppe børn, hvor et eller flere børn i gruppen, har brug for at træne legerelationer og legekompetencer (turtagning, sociale spilleregler m.m.) her er den voksne opgave og opmærksomhed at være støttende på sidelinjen, når børn bliver udfordret og skal guides videre. Et læringsmiljø, der kan foregå inde som ude. Inddelingen af leg grupper sker ud fra børnenes interesser, legekompetencer og køn.

Temalege: Etableres på baggrund af de voksnes vurdering af hvad et barn eller en børnegruppe kan have brug for at videre udvikle legekompetencer omkring et bestemt emne. Et planlagt legeforløb med overvejelser om indhold og form. Ofte med et udarbejdet legemanuskript med beskrivelse på forløbet, ord der skal indgå, hvordan skal legemiljøet indrettes.

Børnehavens børnefællesskaber tager afsæt i følgende:

At leg og læring og dannelse sker i et socialt og betydningsfuldt børnefællesskab, hvor de voksne i dagligdagen fastsætter rammerne herfor. At være barn har værdi i sig selv. Børnehaven skal for barnet opleves som et trygt socialt rum. Barnet skal opleve at indgå i forpligtende fællesskaber og sammenhænge, hvor barnet oplever sig som en del af et større fællesskab. Nære relationer og venskaber er afgørende for barnets egen oplevelse af at være en del af et børnefællesskab. Dagligdagens rutiner, aktiviteter, gøremål, hjælpsomhed, deltagelse, omgang med hinanden, og atmosfæren har betydning for, om det lykkes. Et ansvar, som ligger hos de voksne i børnehaven og børnegruppens forældre

Præmisserne for hvor godt læringsmiljøet er for børnene, tager afsæt i 3 faktorer som er Strukturkvalitet, proceskvalitet og resultat-kvalitet:

Hvordan sikres strukturkvaliteten i børnehavens læringsmiljø? Det gør vi ved at have fokus på følgende:

Vi ved at læringsmiljøet er afhængig af hvordan organisering og rammesætningen er i børnehavens dagligdag for barnet og os selv.

Ved at etablere læringsmiljøer, der er tilstede hele dagen, der tager afsæt i det pædagogiske grundlag og de 6 læreplanstemaer.

Ved at børnehavens rammer i dagligdagen er alsidige både inde og ude og har et varieret udbud.

Ved at vores pædagogiske arbejde, tager sit afsæt i barnets nærmeste udviklings zone.

Ved at vores aktiviteter er planlagt og målrettet den aktuelle børnegruppe.

Ved at den pædagogiske praksis har fokus på, at vi gør vores samspils relationer tætte og dybe til de børn, som vi har primæransvaret for.

Ved at vi løbende justerer og tilrettelægger vores praksis ved at gøre brug af data og observationer om vores praksis.

Ved at se på os selv, som et fælles professionelt læringsfællesskab, der gør brug af hinandens kompetencer, og ved løbende at uddanne os.

Ved at vi benytter os af det fælles forum, p-møder, stuemøder, med-udvalgsmøder – bestyrelsesmøder, hvor vi kan sætte kvaliteten på dagsorden løbende.

Ved at anvende fælles arbejdsredskaber, SMTTE og GLK, og gøre brug af data fra LSP.

Ved at børn og voksne oplever, at være en del af et positivt miljø, som er essentielt for et godt børneliv –og et godt arbejdsmiljø for personalegruppen = det gode læringsmiljø for alle.

Hvordan sikres proceskvaliteten i børnehavens læringsmiljø? Det gøres ved at have fokus på følgende:

Ved at etablere et godt følelsesmæssigt klima med positive sociale relationer mellem børnene og voksne.

Ved at være voksne, der påtager sig ansvaret for, at læringsmiljøet foregår i trygge rammer, i en atmosfære, hvor barnet tør vise sine følelser.

Ved at være voksne, der sætter fokus på at være voksne, der støtter og tydeliggør børnenes handlinger, når de udviser omsorg/hjælpsomhed over for andre og kan udtrykke sig positivt i samspillet med andre.

Ved at give plads til forskellige interesse grupper og grupperinger.

Ved at læringsmiljøet tilrettelægges, så det inddrager et barneperspektiv og giver alsidige deltagelsesmuligheder for børnegruppen.

Ved at etablere læringsmiljøet, så det tilgodeser børnegruppens sammensætning og forudsætninger.

Ved at have fokus på, hvad der giver mening for børnegruppen og voksen gruppen.

Ved at være bevidste om vores eget engagement, som er en vigtig katalysator for børns læringsmiljø.

Ved at tillade, at nogen processer i det pædagogiske læringsmiljø, udføres af voksne, som brænder for emnet selv, f.eks. af kompetencepædagoger. Eller af andre, der gerne vil lære nyt.

Ved at gøre brug af forskellige læringsstile i vores arbejdsmetoder.

Ved at gentage forskellige processer for et skabe genkendelighed for børnegruppen.

Ved at være voksne, der tør gribe øjeblikket / man skal ikke planlægge alt – tænk ud af boksen – være tilstede

Ved at skabe øve situationer for børnegruppen, hvor fejl er noget, man kan lære af.

Ved at være det gode eksempel selv, i hverdagen sammen med børnegruppen.

Vores børn skal fremadrettet rykke gruppe 2 gange i deres børnehave tid. Det betyder, at overgangen fra en gruppe til en anden, vil være af stor betydning for hvor succesfuldt barnet vil opleve forløbet, derfor skal barnet have positive relationer til andre/hinanden

Hvordan sikres resultat kvaliteten i børnehavens læringsmiljø? Det gør vi ved at have fokus på følgende:

Ved at se på hvad børnene egentlig får ud af at gå i børnehave, her og nu og på længere sigt i forhold til de sociale kompetencer, faglige færdigheder og skoleparathed. Hvordan får vi viden om dette?

Ved at sætte tid af til observationer – registrere hvad der egentlig sker, blandt børnene og i samspillet.

Ved at se på os selv som et arbejdsfællesskab, der arbejder reflekterende, undersøgende og professionelt, hvilket gør vores tiltag kvalificeret.

Når vi vælger nye tiltag og ændringen af betydning i børnehaven, så sker det på baggrund af data. Som f.eks. LSP - lærings ledelses forløbene – uddannelses forløb for den samlede personalegruppe.

Se på data fra LSP, og analysere hvad de kan fortælle os om vores læringsmiljø.

Ved at inddrage barnets stemme i evalueringen.

Ved at gøre brug af forskellige evaluerings redskaber f.eks. SMTTE (status, mål, tiltag, tegn, evaluering) og GLK (gjort, lært, klogt).

Anvender arbejdsredskabet kompetencehjulet til at målrette om barnet opnår de færdigheder, som foreskrevet for alderen.

Børnehavens samarbejde med forældre om børns læring vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende:

Vi ser forældrene som vores vigtigste samarbejdspartnere. Vi har derfor fokus på at medinddrage forældrene gennem løbende dialog omkring barnets trivsel og udvikling. Et samarbejde, der bygger på gensidig tillid og respektfuld dialog, hvor forældrene oplever sig set og hørt i samarbejdet med børnehaven.

I vores samarbejde er vi opmærksomme på hvilken forståelsesramme, vi handler ud fra. (evt. forskelligt syn på børneopdragelse, opvækst vilkår, værdier, uddannelse m.m.).

Det uformelle forældresamarbejde foregår blandt andet i de løbende samtaler i vores dagligdag, f.eks. ved aflevering og afhentning, og når tiden er til dette. Vi udveksler informationer med hinanden om barnets oplevelser fra dagligdagen, om de alders forventninger og udfordringer, der kan være og opstår i børnehavens læringsmiljø og dagligdag med hinanden.

Vi er voksne, der vil møde forældrene og være opsøgende i situationer, hvor vi oplever barnet reagere anderledes, end det plejer, og hvor vi ønsker at få forældrenes vinkel på dette. Evt. aftale fælles opmærksomheds, og arbejdes øve punkter omkring barnet.

Ved barnets opstart orientere leder familien om de overordnede rammer for driften af den selvejende børnehaven, og giver en kort introduktion til børnehavens liv og værdier. Snak om de gensidige forventninger til samarbejdet omkring deres barn, vores pædagogiske fokus og huset struktur. Familien bliver præsenteret for de ansatte og får en opfordring om at læse velkomstpjecen på hjemmesiden.

Alle forældre tilbydes mindst en årlig forældresamtale med barnets primærvoksne.

Inden barnets start i bh. inviteres barn og familie til et besøg og samtale på barnets stue. En samtale, hvor der udveksles relevante oplysninger om familiens og barnets vilkår og adfærd, der kan medvirke til en tryk og genkendelig opstart for barnet og familien.

Vi har tre fastlagte forældresamtaler:

1. En opstartssamtale holdes ca. 2-3 mdr. efter barnets start. En samtale med fokus på barnets børnehavestart. Hvordan opleves samarbejdet med stuepersonalet og huset som helhed?
2. Overgangssamtale holdes f.eks. når et barn har gruppe skift.
3. Skolestartssamtaler holdes med særlig henblik på skolestart. Vores mål med samtalen er, sammen med forældrene at sikre barnet en god skolestart.

Derudover holder vi forældresamtaler, hvis og når der et behov for det, f.eks. ved sorg, skilsmisse, mistriivsel, ændret adfærd m.m. Vi har den indstilling, at det er vigtigt at mødes om udfordringerne hurtigt.

Samtaleindholdet er kendt på forhånd, således, at familien har mulighed for tænke over, hvordan de ser og oplever det i hjemmet.

Vi opfordrer altid til, at begge forældre deltager i forældresamtalerne. Ofte vægtes det, at der skrives et kort referat af samtalen, som børnehaven ansvarlig for.

Indholdet i forældresamtalerne tage afsæt i iagttagelser, observationer, konkrete situationer, fra dagligdagen i børnehaven, som er indsamlet fra den samlede personalegruppe. Andre arbejdsredskaber som kompetencehjulet, skoleparathedundersøgelsen indgår også for at understøtte samtalens indhold bedst muligt.

Alle samtaler er en fælles dialog om barnets trivsel og udfordringer.

Bh's forældremøde er også et forum for samarbejde på tværs med den samlede forældregruppe. På disse møder tages relevante emner op, nogen emner efterspørges af forældrene, andre vurderer børnehaven er de rette.

Børnehavens arbejde med børn i udsatte positioner vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø, fordi vi har fokus på følgende:

Det pædagogiske personale i børnehaven har, sammen med andre relevante fagprofessionelle, et ansvar for at identificere og støtte børn med forskellige udfordringer. Personalet sikrer, at der er et velfunderet pædagogisk fagligt afsæt og gode læringsmiljøer, der understøtter de gode samspil mellem barn og voksen i barnets hverdag i børnehaven.

Det sker med fokus på, at der er en relation til stede mellem barnet og den voksne, ved at barnet oplever sig mødt af voksen med positive forventninger og ved at skabe et læringsmiljø med rammer, der giver barnet oplevelser af egen mestring.

Det foregår med voksne, der har de kompetencer, der skal til og har blik på os selv i samspillet og kan reflektere over egen praksis.

Børnehaven har valgt en struktur med opdelt børnegruppe, hvilket er med til at sikre, at vi opdager de stille, de eksternaliseret og internaliseret børn og kan handle på det hurtigt.

Fordi vores pædagogiske praksis tager afsæt i barnets initiativer – over turtagning, etablere legefællesskaber, hvor barnet tildeles og lærer roller og opnår en større sikkerhed i at indgå i gruppen med andre børn.

Ved at være voksne der giver barnet tid – tid til at svare – tid nok

Ved at igangsætte aktiviteter / lege giver alle børn deltagelses muligheder og ved selv at være deltagende og støttende omkring barnet i forskellige sammenhænge.

De redskaber, vi anvender er:

At vi gør brug af vores observationer omkring børnegruppen.

At vi gør brug af sparring og faglige refleksioner med hinanden

Vi ser på, om der skal ændres i læringsmiljøet og egen praksis

Vi gør brug af forskellige arbejdsredskaber, som kompetencehjulet, og vi udarbejder handleplaner med afsæt i at se efter barnets forcer i udarbejdelsen af de konkrete handleplaner for et barn

Ved at sikre at børn tages op på vores månedlige personalemøder

Mangler lidt mere om hvilke kommunale muligheder som vi gør brug af:

Pædagogiske rådgivere

Støtte korpsset fys og psykologisk rådgivning

De utrolige år for familierne

Samarbejdet med fagfolk hvordan gøres det?

Børnehavens arbejde med sammenhæng til børnehaveklassen, vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø, fordi vi har fokus på følgende:

At sammenhæng med børnehaveklassen handler om sammenhæng i børnenes liv, med overgange der er opleves positiv for barnet og deres familier. Børnehaven indgår i et tæt samarbejde med Bjert skole og de andre daginstitutioner i distriktet. Vores samarbejde har fokus på at skabe gode rammer og vilkår for børnenes overgang mellem børnehaven og skoledelen. Jo bedre vi voksne omkring børnene kan samarbejdet, desto bedre bliver overgang for barnet. F.eks. genkendelse af steder, personer, rammer og aktiviteter, som barnet er kendt med fra børnehaven, overføres til GLO. Vi ønsker, at give barnet forudsætninger for, at træde kompetent ind i det nye, og vi ønsker at være med til at understøtte barnets oplevelse af, at høre til i det nye fællesskab.

Vi har et særligt fokus på, at understøtte, børnene i at udvikle sociale-og personlige kompetencer, der giver børn muligheder og tro på egne evner, børn som er nysgerrig og har mod på at undersøge og turde fejle. Kompetencer der gør børnene i stand til at bidrage i fællesskaber, og giver et godt fundament ind i børnehaveklassen.

I dagligdagen har vi valgt, at inddele børnehavens børn i mindre grupper. Grupperne er opdelt i tidsrummet fra 10-12, med faste primær voksne tilknyttet. Når man er 5-6 år hører man til i gruppen med de ældste børn, kaldet Uglegruppen.

Læringsmiljøets omkring Uglegruppen tager afsæt i gruppens aktuelle behov og det enkelte barns nærmeste udviklingszone. Vi har fokus på at læringsmiljøet skal foregå under trygge og legende rammer.

Vi har fokus på, at kommende børnehaveklasse børn øver sig i kompetencer, der gør dem i stand til at indgå i skolens rammer, hvilket betyder, at barnets vil får ressourcer til at tage ny læring til sig.

Vi har derfor et særligt fokus på, at de kommende børnehaveklasse børn, øver sig i at mestre færdigheder omkring de personlige og sociale kompetencer f.eks.: Ved hvem man er og hvor ens grænser går, og kan agere i det nære fællesskab. Kan udtrykke sig. Har erfaringer med, hvad de kan og ikke kan. Kan gå i gang med opgaven – og tro på sig selv. Kan koncentrere sig om en opgave. Tie når andre taler. Vente på tur. Kunne være stille særlig når det påkræves. Lytte og efterleve beskeder. Udsætte sit behov. Pli og dannelse.

I forhold til de finmotoriske færdighed har vi et fokus på, at barnet kan holde rigtigt på en blyant, kan tegne frit, bruge en saks, kan klippe efter en streg. Når børn kan disse færdigheder frigiver det energi til andre ting.

Vi har forældresamtaler der har særligt fokus på skoleparathed og forældres ansvar i forhold til børnenes arbejds punkter.

I april måned deltager 1 pædagog fra børnehaven, i GLO samarbejdet på skolen. Inden forløbet er der afholdt overleveringsmøder, hvor børnehaven orienterer SFO og børnehaveklasselærere om de fokusområder, der har været omkring børnegruppen. Der afholdes fælles planlægningsmøder for de involverede voksne som indgår i GLO perioden,

På Ugle gruppens sidste dag i børnehaven holdes der en farvelfest i børnehaven, hvor vi har forældre kaffe for alle forældre i børnehaven. Om formiddagen hygges der med alle børn i børnehaven, og de store børn fortæller om arbejdet med ”farvel billedet”. En dag hvor der hygges, og vi får sagt farvel til børnehavetiden.

Vi har tradition for at invitere ” gamle børnehave børn” til et besøg i børnehaven i juni. Børnene kommer om eftermiddagen og hentes af deres forældre. Børnene genser børnehaven og leger med hinanden på legepladsen. Skønt med et gensyn for alle parter.

Børnehavens inddragelse af lokalsamfundet vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø:

Fordi et samarbejde med lokalmiljøet giver børn læring og oplevelser, hvor de kan opleve sig som en del af et større fællesskab, og få et tilhørs forhold til sit nærområdet.

Børnehaven har forskellig samarbejdes relationer til det omgivende samfund. Et formaliseret samarbejde omkring GLO med skolen, for børn, der starter i skole. Et samarbejde mellem lærere, pædagoger og børnehaveklasselærere med fokus på, at sikre et læringsmiljø, der er trygt og genkendeligt for deres skoleopstart.

Børnehaven gør brug af skolens gymnastiksal i det omfang, det er muligt. Og vi anvender skolens legeplads og bruger de omkringliggende område for småture, således at skolen er kendt område for børnegruppen.

Vi har et kommunalt lukkefællesskab, hvor børnene fra to daginstitutioner slås sammen i udvalgte ferieperioder. I disse lukkefællesskaber vil børnene opleve nye og anderledes læringsmiljøer med andre børn og voksne. Gevinsten ved dette valg er, en bedre udnyttelse af personaleressourcerne og andre økonomiske hensyn. De pædagogiske gevinster vi ser er, at børn indgår i nye legerelationer og at de magter at efterleve anderledes regler og hensyn, der giver barnet erfaringer på, hvor forskellige andre miljøer er.

Børnegruppen gør gerne brug af lokalområdets turmuligheder, gående eller med ladcykler. Vi har stor glæde af Bjerts idrætsfallitter som boldbaner, skater rampen. Børnehaven har ansvaret for to æbletræer i et æbleplantage fællesskab i Bjert.

Bestyrelsen har valgt, at de ønsker at børnehaven skal være en del af lokalsamfundet. Vi gør derfor brug af de lokale indkøbssteder og håndværkere, og et ældre ægtepar, der leverer mælk og frugt til børnegruppen engang ugentlig.

Vi har løbende erhvervspraktikanter fra 7-10 klasse i praktik

Bestyrelse har valgt at have en havemand tilknyttet, som kommer nogle timer hver uge. Børnene inddrages i disse haveopgaverne, i det omfang, det er muligt. Børnene oplever, at udemiljøet skal passes, andet skal repareres, og hvordan gør man det.

Børnegruppens bedsteforældre inviteres til juleaktiviteter på barnets stue.

Vi samarbejder med Bjert Kirken, specielt i forbindelse med forskellige højtider, hvor børnegruppen inddrages i sang og fortælling. Vores tre børnegrupper har et sangforløb en gang årligt, som strækker sig over nogle dage.

Børnehavens børn levere kreativ ”kunst” til kirken og til aflastnings hjemmet.

Vi ser, at børnegruppen har glæde af lokalmiljøets muligheder. Vi ser, at de møder andre mennesker med nysgerrighed og spørgelyst, og det er med til at give børn erfaringer med andre mennesker, som en naturlig ting.

Børnehavens arbejde med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø vil være at se og opleve i det pædagogiske læringsmiljø, fordi vi har fokus på:

At det fysiske børnemiljø handler om, måden vi har indrettet rummene på, hvad der er til rådighed for børnegruppen. Vi mener, det er vigtigt at børnehavens rum skal give mulighed for alsidige udfoldelser og aktiviteter. Sikre et læringsmiljø, hvor der er tilpas overensstemmelse mellem antal børn, pladsforhold, lys og støj. Vi er opmærksomme på, at skabe rum i rummet, så børns leg ikke forstyrres unødigt af færdsel. Vi har rum, der er indrette så de appellerer til særlige lege og aktiviteter, det er tydeligt at aflæse, hvad man kan og må. At vi er voksne der er omstillingsparate og tillader at rummenes indretning ændres alt efter børnegruppens behov og interesser. Et bord kan blive et skib om formiddagen og en spiseplads til frokost. Placere legesagerne i børnehøjde, så børnene selv kan nå det.

I det psykiske børnemiljø, handler mere om den gode atmosfære, hvordan er stemningen, tonen der anvendes, hvilke regler er tilstede. Vigtige elementer for, at barnet kan opleve, at være en del af et større fællesskab, med kammerater og venner, hvor der er gode relationer tilstede, mellem børn og voksne.

Et børnemiljø hvor børn skal opleve sig trygge, hvor barnet støttes i at turde noget ukendt, og hvor der tages hensyn til det enkelte barn. Vi mener, at børns dagligdag skal være en god vekselvirkning mellem barnets lyster og ideer og de voksnes vurdering af hvad børnegruppen har brug for.

Barnet skal kunne færdes i en mobbefri børnehave med voksne, der tager hånd om konflikterne og har fokus på at legalisere barnets ideer og lege, frem for at svare nej til barnets tiltag.

Det æstetiske børnemiljø, er også vigtigt, for børn lærer gennem sansning, følelser og ved selv at være aktive i processerne og ved at iagttage og imitere andre børn og voksne.

Vi er bevidste, om at børnehavens omgivelser skal have en stor grad af fleksibilitet, der tilgodeser børnegruppens alsidige interesser, så børnene selv kan eksperimentere med materialer og selvvalgte projekter. Andre gange vil det være de voksne der går foran og igangsætter processer, som børnegruppen inddrages i.

Når læringsmiljøerne er til rådighed over hele dagen ses ofte, at det enkelte barn tilegner sig ny viden og nye ideer, som efterfølgende anvendes i egne produkter.

Børnehavens beskrivelse af arbejdet med de 6 lærerplanstemaer tager sit afsæt i følgende:

At vi tager udgangspunkt i, at der er en sammenhæng mellem læringsmiljøet og børns læringspotentiale, der tager udgangspunkt i børns alder, behov, og forudsætninger.

Det betyder, at børnehavens arbejde med de 6 lærerplanstemaer som er: Alsidig personlig udvikling, Social udvikling, Kommunikation og sprog, Krop, sanser og bevægelse, natur, ude liv og science, og Kultur, æstetik og fællesskaber, skal være at se i læringsmiljøet for børnegruppen gennem hele dagen, som beskrevet i den styrkede pædagogiske lærerplan.

Alsidig personlig udvikling.

Loven siger at:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.**
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tilknytning og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til at deltage i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.**

Børnehavens arbejde med børns alsidig personlig udvikling vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende: Vi ved, at alsidig udvikling handler om at kunne udvide barnets erfaringsverden og tilbyde barnet mangeartede alderssvarende deltagelsesmuligheder i vores børnehave, som understøtter barnets engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetence-deltagelse.

Vi har derfor fokus på børns selvhjulpethed, det giver børnene en tilfredsstillelse og stolthed, når de kan selv. Det styrker børnene selvværd at kunne selv og når vi sætter aldersvarende krav til selvhjulpethed, er det også for at give børnene troen på sig selv.

Vi er voksne der er bevidste om, at vi har ansvaret for den gode atmosfære og omgangstone, som er grundlaget for tryghed og udvikling i fællesskab med andre.

I en børnehavedag er der mange hensyn at tage, f.eks. når vi spiser sammen, ventetid på toilettet, gerne vil lege med det samme legetøj, når vi er på tur og i leg med andre børn.

Social udvikling.

Loven siger at:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.**
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.**

Børnehavens arbejde med social udvikling vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende: Vi er bevidste om vigtigheden i at børnehavens dagligdag giver børn gode muligheder for at lære forskellige sociale handlemuligheder.

Børnegruppen skal opleve at høre til og gøre sig erfaringer og øve indflydelse i forskellige sammenhænge. Vi er bevidste om, at disse erfaringer skal ske i et læringsmiljø, der er trygt for barnet. Når rammerne er trygge fremmes leg og gåpåmod og børn erfarer og lærer sig sociale spilleregler, som at udtrykke sig, forhandle, turtagning, konfliktløsning m.m.

Et læringsmiljø, hvor børnene inviteres ind i relationer og venskaber, hvor de voksne er bevidste om at understøtte samspillet i situationen.

Vi er bevidste om, at alle børn skal opleve at blive mødt med positive forventninger af de voksne. Vi er voksne, der tager ansvaret for at rammerne i læringsmiljøet er trygt, med voksne, der tager afsæt i barneperspektivet.

Et fællesskab, hvor alle børn mødes på deres kompetencer og ressourcer med voksne, der understøtter dette i læringsmiljøet og i mødet med børnene.

Kommunikation og sprog.

Loven siger at:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.**
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.**

Børnehavens arbejde med kommunikation og sprog vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende:

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

At kunne kommunikere og have et forståeligt sprog er helt afgørende for et godt børnehaveliv. – Vi er derfor opmærksomme på at understøtte børnenes sprogudvikling, så de kan lære at forstå sig selv, hinanden og deres omverden. – Og at de lærer at sætte ord på deres tanker, behov og ideer, så de kan indgå i positive fællesskaber.

I hverdagen er vi voksne rollemodeller for børnene og deres dannelsesproces fra vi kommer til vi går. – Derfor har vores læringsmiljø fokus på følgende:

Leg og læring er tæt forbundet i forhold til udvikling af kommunikation og sprog. Vi er derfor meget opmærksomme på alle børns leg med andre børn og alderssvarende legekompetencer.

Vi er voksne, der understøtter børnenes kommunikation i deres leg. – Kommer med input, der udvikler legen og udvider deres ordforråd. Det gøres på forskellige måder alt efter, hvad der er bedst i den givne situation. Vigtigt vi tager afsæt i barneperspektivet – hvad er deres interesse. Det kan være i spontane lege eller planlagte lege. – Vi kan indgå på en vejledende eller guidende måde, med os selv på sidelinjen eller som en aktiv deltager i barnets eller gruppens leg. Tiltag, der kan foregå på baggrund af observationer fra dagligdagen, omk. interesse fællesskaber, børn, der skal ses og integreres i gruppen, rollelege hvor børnene øver og lærer replikker i f.eks. købmandsleg, ved aktivt at indgå i legen de første gange.

Lærer børnene, hvordan de på en positiv måde kan få lov at komme med i en eksisterende leg. – Eller selv sætte en leg i gang.

Lærer dem at bruge sproget til at samarbejde, sætte grænser – både for sig selv og andre. – Trøste og opmuntre kammerater.

Kreativitet og skriftsprog er en vigtig form for kommunikation og sprog. Gennem kreativiteten udtrykkes følelser, værdier og interesser.

Vi har derfor fokus på, at børnene har mulighed for at skabe egne kunstværker. – Både af eget initiativ eller på opfordring.

Børnene har altid adgang til farveblyanter, sakse og papir. – Limstifter, blade, kartonrester, tus m.m. – tilbydes ofte, eller børnene efterspørger det selv. – Vi spørger ind til deres ”værker” – ofte skriver vi titel eller små historier herom på tegningen/bogen.

Vi opfordrer børnene til at skrive navn på deres tegninger og hjælper dem med at skrive andre ord, de efterspørger.

Vi støtter op om børnenes egen interesse for tal og bogstaver.

Vi har bogstaver og tal på gulvtæpper, duplo, magneter, pixibøger, mælkelåg som børnene kan lege med.

Børnene lærer deres navne at kende ved at se det på skilte i garderoben, på deres turrysække, deres madpakke osv.

Vi har fokus på at gøre det synligt for børnene, hvordan man bruger skriftsprog.

Ved højtlesning markerer den voksnes pegefinger ofte det, der læses, og børnene får på den måde lært læseretningen, og at bogstaver giver mening.

Højtlesning: Vi prioriterer dagligt højtlesning i hyggelige omgivelser. – Vi benytter os af dialogisk læsning. – Vi snakker om og forklarer svære ord. – Sætter de nye ord (fokusord) ind i andre sammenhænge osv. Giver tid til undre sig sammen over bogen. Skaber nysgerrighed og glæde.

Der er adgang til billedbøger, som passer til aldersgruppen på alle 3 stuer. –

Vi har valgt at give vores børn mulighed for at hjemlåne en bog fra børnehavens bogreol.

Vi har udarbejdet vores eget koncept med Kolding Kommunes bogkanon- Børns Bedste Bøger- for børnehaver.

Vi har kasser med ”Børns Bedste Bøger”, hvor der udover bogen findes forslag til fokusord, appetitvækkere, dialog og aktiviteter. – De ti bøger er fordelt i de tre aldersgrupper, så alle børn får kendskab til alle bøger inden skolestart.

Sang, musik, rim og remser: Vi har udarbejdet en sangbog til udendørsbrug, da vi opholder os meget ude.

Hver stue har desuden deres egen sangbog med sange, der passer til aldersgruppen. Vi har valgt mange sange med fagter og bevægelser (understøtter ordene), som udover at lette indlæringen også skaber masser af sjov og glæde så sproget sprudler. Børn lærer, når de er glade og trygge.

Vi synger meget og siger rim og remser – både kendte og ny-digtede- når det føles naturligt. - Affødt af aktuelle emner, aktiviteten, legen, eller det børnene lige er optaget af.

Der hænger opslag med rim og remser på køleskab m.m. som jævnligt udskiftes. På den måde introducerer vi forældrene til fælles sprog- indsats.

Vigtigt at forældrene øver disse sange, rim og remser med deres barn, så barnet lærer dem og kan føle sig som en del af fællesskabet og glæden ved at synge og rime.

Forældrene opfordres til at tage et foto af teksten.

Vi synger og spiller på rytmeinstrumenter – både ude og inde. – har 4 store trommer og udendørs klanginstrument.

Hånddukker: Vi bruger hånddukker med forskellige personligheder. Disse er rigtig gode til at kommunikere følelser. Dukkerne får børnenes empati og kan på en sjov og spændende måde formidle det, som moralprædikener ikke kan.

Vi lægger ofte fotos fra hverdagen på intra. – det har vi valgt at gøre for at give forældregruppen mulighed for at få en god dialog med jeres barn. Her kan barnet få mulighed for at sætte ord på handlinger og følelser fra hverdagen i børnehaven med deres forældre ved siden af sig.

Dialog / samtalens uskrevne regler: Vi voksne er opmærksomme på vigtigheden af at have gode relationer til alle børn og have længere dialoger med det enkelte barn. – Lære barnet at være

i dialog om noget. – lytte og afvente, at det bliver ens tur. – Bidrage med relevante kommentarer. – Både i samtale med den voksne og kammeraterne.

En kompetence, som gerne skal udvikle sig til at børnene i 4-5 årsalderen har udviklet samtalsregler (Når barnet har indledt en samtale, venter det med at sige mere, til det har fanget modtagerens opmærksomhed. Nikker mens den anden taler, tager ordet igen, når der er pause. – Kan fortælle en historie /vittighed)

Vi er voksne, der er opmærksomme på sproget betydning i alle hverdagens rutiner. – I garderoben, på toilettet, ved bordet, på tur, i aktiviteter...

Vi lægger op til dialoger, hvor der er mulighed for det. – Forsøger at få alle børn inddraget. – Især mens vi spiser madpakker i mindre grupper.

Sprogkompetencer for 3-4 årige og 4- 5 årige: Ud fra kompetencehjulet har vi udarbejdet et skema, hvor vi hurtigt kan få overblik over, hvad der gerne skal være på plads for den pågældende aldersgruppe indenfor: kommunikation, lytte og tale, udtale og betydning, lyde og lytte-forståelse, ordforråd og grammatik.

Da børnene er på aldersopdelte stuer, kan vi arbejde målrettet med udviklingen.

Sproggrupper: Hvis et barn har brug for en fokuseret indsats, - f.eks. på udtale, ordforråd laver vi en aftale med forældrene om, hvordan vi sammen bedst støtter barnet i den rigtige udvikling. I perioder opretter vi sproggrupper, hvor den sprogansvarlige en gang om ugen går fra med de børn, der har brug for ekstra sprogstøtte. Det er meget vigtigt, forældrene støtter op om arbejdet.

Nogle børn har brug for en særlig sprogindsats. – Der laves en indstilling til PPR og vi får hjælp af en tale-hørekonsulent. – Barnet vil komme med i en sproggruppe i børnehaven.

Krop, sanser og bevægelse.

Loven siger at:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.**
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for sanser**

Børnehavens arbejde med krop, sanser og bevægelse vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende:

Børn er i verden gennem kroppen og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Gode motoriske kompetencer har stor betydning for barnets selvfølelse og for de sociale kompetencer,

Når vi etablerer nye læringsmiljøer, er vi opmærksomme på vigtigheden i at inddrage barneperspektivet og egne observationer fra hverdagens leg. Ved løbende at sikre os en viden om, hvor børnegruppen/barnet ligger motorisk og hvilke udfordringer det har, og ved at arbejde målrettet med at sikre, at læringsmiljøet forsat er optimalt.

Vi er bevidste om at understøtte det enkelte barn og udfordre det i nærmeste udviklingszone. Som f.eks. tilpas fysisk udfordring som skaber glæde, begejstring og udvikler børnene.

Ved at være voksne, der er det gode eksempel, ved selv at være fysisk aktive og udstråle glæde og lyst til at bevæge sig, gå foran og bruge os selv som en god rollemodel og være parat til sjov og glæde i børnehaven. Voksne, der er gode til give børnene plads og mulighed for at udfolde sig gennem opmuntring og støtte.

Vi vægter derfor et læringsmiljø, hvor fællesskabet og leg med kroppen er en del af hverdagens samvær med andre. Det vil være at se igennem forskellige aktiviteter, fælleslege, boldspil, dans og bevægelse, lån af gymnastiksalen, ture i naturen, på kælkebakke, grave i vores gravehul, konstruere og bygge med brædder i forskellige længder, klatre i vores træer m.m.

De fysiske rammer i bh. er etableret med møbler og legesteder, der udfordrer børnenes motorik (høje borde og skamler, skumpuder, gulvarealer).

Vi har fokus på at arbejde med børns sanser, fordi man skal kunne sanse sig selv, førend man kan sanse sine omgivelser. Ubalance i vores sansestimulering, kan bl.a. have indvirkning på barnets sociale relationer, indlæring, finmotorik, sproglige kompetencer og kropsbevidsthed.

Sanserne aktiveres af forskelligartede stimuli. F.eks. varierende materialer, teksturer, tryk, og temperaturer, da ensformighed er med til at sløve vores sanser. Sansemotorisk gir vi børnene mulighed for at lege med modellervoks, sansesand, kartoffelmel, fingermaling osv. Vi har fodbad og baljer med vand og glaskugler mm. Der er mulighed for massage. Sansemotorik er et af de områder, som vi fremadrettet skal arbejde mere med, da vi oplever flere børn, der har udfordringer på dette område.

Børn må kun stimuleres inden for NUZO, da barnet ellers hurtigt vil blive overstimuleret, og derfor ikke få noget udbytte af sansetræningen.

Bevægelse og sansning lægges ind både i den pædagogstyrede og i den understøttende leg.

Vi giver barnet støtte og tid til at være selvhjulpne. Vi har formuleret et skriv til forældrene om vigtigheden i at deres barn er selvhjulpne og får deres hjælp og tid til at øve sig hjemme.

Natur, udeliv og science.

Loven siger at:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundenhed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af bæredygtighed og udvikling.**
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observere og undersøger naturens fænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsager, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.**

Børnehavens arbejde med natur, udeliv og science vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende: Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur. Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssigt, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Vi har en stor legeplads med en masse forskellige kroge. Der er gynger, sandkasse, bålhytte, legehuse, mooncars, cykler, legeredskaber, træer, buske, græsplæne, bede, bærbuske, vand, bunker med gammelt træ og områder hvor græs og planter får lov at vokse vildt. Om sommeren dyrkes der krydderurter, tomater, blomster mm. Børnehaven har kort afstand til åen, sø og grønne områder.

Når vi er på legepladsen er der højt til loftet og stor mulighed for at lave lige det man selv har lyst til og det, der har værdi for barnet.

For de fleste børn har planter og dyr en naturlig tiltrækningskraft.

Under brændet, i græsset, i jorden, på træerne, i søen og luften, finder de dyr. Dyr og planter udforskes, undersøges og bliver omdrejningspunkt for børnenes leg.

I denne leg kommunikerer der – hvad er det for et dyr/plante, hvor bor det, hvad spiser det, kan vi spise det, hvem passer på dyret/planten, skal der søges efter flere, hvem henter en spand/terrarie til dyret mm. I disse snakke er der mange demokratiske beslutninger og forhandlinger som er med til at danne barnet.

Vi sørger, som voksne, for at synge sange og have bøger, der handler om dyrene/planterne. Kreative processer, matematisk opmærksomhed og motorikken er flettet ind i de forskellige forløb.

Eksempler på forløb: Haletudser - Vi fanger dem i søen, hvor grov motorikken bruges både på turen derover og ved søen. I børnehaven har vi haletudserne i et akvarie, hvor de forskellige stadier følges og tales om. Hvor mange har vi fanget og hvorfor er nogen store og små. Puslespil med stadierne. Finmotorikken øves, når der laves en tegning eller klippe/klistres noget kreativt, som hænges op. Vi synger Bim Bam Busse, jeg er en haletudse.

Regnorme – De graves op og undersøges, her bruges både grov og finmotorik. Vi taler om hvad de spiser, hvor de bor, kan de lide sol eller regn, hvad sker der, hvis de tørrer ud, hvem spiser regnorme og deres gavn i køkkenhaven mm. Tæl hvor mange regnorme finder vi i et spadestik, er alle modige og tør holde en regnorm. Mål regnormene med lineal.

Sommerfugle – Vi taler om de forskellige stadier og prøver at finde æg, larver, puppe og sommerfugle. Motorikken udfordres, når vi skal krybe/kravle som en larve og rulles ind i et tæppe og lege puppe. Hvad spiser de, hvor lever de, hvem er deres fjender og venner, er vi fjende eller ven, hvis vi fanger dem. Der er plantet sommerfuglebuske på legepladsen. Puslespil med stadierne. Sangen om larven på et grønt blad, der bliver til en sommerfugl. Kreative sommerfugle/larver males, formes mm.

Der går dagligt timer med at børnene fordyber sig med vand, sand, mudder mm. De leger og sanser, har en konstant undersøgende og nysgerrig tilgang til elementerne. Vi udfordrer og

udvider børnenes opfattelser og lærer dem nye begreber. Vi sørger, som voksne, for, at der er vand og forskellige legeremedier tilgængeligt.

Eksempler på eksperimenterende leg: Det har regnet og der er mange vandpytter. 2 børn sidder med hver sin spand og skovl, de fylder vand fra pytterne i spandene. Børnene bliver opmærksomme på, at det går hurtigere for det ene barn. De bytter skovle, nu går det hurtigere for det andet barn. Det ene barn rejser sig og finder en skovl magen til. Børnene har nu fastslået, at det er skovlene, der er forskel på, ikke det ene barn der er hurtigere end det andet. Undervejs har børnene talt sammen, forhandlet og styrket deres motorik.

2 børn hopper i hver deres vandpyt, den voksne foreslår, at de skal se om de kan tømme pytten ved at hoppe alt vandet ud af den. Det ene barn hopper hurtigere end det andet barn og vandpytten tømmes derved hurtigere. Vi får en snak om fart, styrke, tømmer en stor gummistøvle hurtigere end en lille gummistøvle. De 2 børn går i bålhytten for at se hvilke gummistøvler, der laver det største aftryk.

En flok børn leger med vandbanen. De traver frem og tilbage med spande fyldt med vand, der hældes i tagrenderne, ender i en stor spand og bæres tilbage igen. 3 af børnene begynder at lave en dæmning af pinde, den skylles dog væk, det ene barn foreslår at bruge sten i stedet. Det arbejdes der længe på, der afprøves med forskellige sten, at hælde lidt vand eller meget vand af gangen. Der forhandles meget med vandbærerne om mængden af vand, der samarbejdes om at få dæmningen til at holde og alt imens styrkes motorikken.

En balje vand stilles frem, der skal undersøges hvad, der flyder og synker bedst. En gummiand får et barn til at tænke på svømmehud, vi får en snak om vandmodstand og fremdrift. Vi køre vores hånd med spredte fingre igennem vandet, sætter derefter en poser over vores hånd og køre så igen hånden igennem vandet, børnene kan sagtens mærke modstanden.

Det er mere komplekst at færdes ude end inde, derfor styrkes ens motorik naturligt. Det er sundere og mindre stressende at være ude. Vores læringskapacitet er større når vi bevæger os. Børnenes lege er mere komplekse og kreative, der er mere plads til forskellig leg. Ude er der mere ro og plads til fordybelse. Børnene er mere inkluderende og aktive i forskellige sociale fællesskaber.

Kultur, æstetik og fællesskaber

Loven siger at:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egen og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.**
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer.**

Børnehavens arbejde med kultur, æstetik og fællesskaber vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende: Med kulturelle udtryksformer og værdier forstår vi den måde, vi indretter os på, den måde vi møder hinanden på, hilser og taler sammen. De valg, vi foretager i forhold til aktiviteter, legetøj, mad og højtider, årstider, billeder på væggene, sange m.m. Vi tager udgangspunkt i børnenes egen virkelighed og alder, gennem oplevelser, vi opsøger, fordi vi har lyst og fordi det giver mening.

Rammerne for hvordan læringsmiljøet understøttes og opleves er altid de voksnes ansvar. Vi er ansvarlige for, at der er etableret alsidige og forskelligartede læringsfællesskaber, som kan opleves inde og ude, og som foregår over hele dagen. I legen erfarer barnet, at det selv og virkeligheden kan være på mange måder. Barnet lærer at tænke abstrakt, hvilket hjælper dem i deres sproglige, matematiske og fysiske læring.

Læringsmiljøer med æstetiske læreprocesser handler om at skabe, udforske og opleve gennem kroppen. Børn lærer gennem sansning, følelser og aktiv handling og ved at iagttage og imitere andre børn og voksne. Bearbejdningen af indtrykkene er ofte svær at beskrive med ord, og lagres derfor ofte i en følelse eller fornemmelse. Æstetisk erkendelse foregår derfor både i barnets kreativitet, rolleleg, sanglek og konstruktionsleg, hvor det skaber identitetsdannelse og forestilling om, dem selv og verden.

Børnehavens læringsmiljø med dets omgivelser, ture, traditioner, værdier, tiltag i dagligdagen og ved særlige lejligheder, sker i høj grad på baggrund af børnenes interesser og deltagelsesmuligheder. Vi har fokus på, at den kreative proces får gode muligheder for at udvikle sig. Når vi skal præsentere et kreativt forløb for børnegruppen, bruger vi den viden, vi har om de forskellige læringsstile.

Vi er en børnehave, der har mange traditioner, som inddrager forældre og søskende som en vigtig del af fællesskabet. De er: Fastelavn i børnehaven med udklædte børn og voksne. Påskefrokost for alle børn som de ældste børn forbereder. Fejre børnehavens fødselsdag i juni sammen med børnene. Sommerfest i august med familierne med fællesleg og fællesspisning. Arbejdsdag og fælles aftensmad i maj. Lygtefest som foregår på legepladsen i oktober med familierne, der udhuler egne græskar og der spises supper. Julehygge på stuerne med inviterede bedsteforældre i dec. Julehygge med Luciaoptog med de ældste børn i dec. – Julegudstjeneste i dec. Maddage i grupperne. Forskellig ture til geografiskhave, Nicolai for børn, ture i området. Kreativt projekt (farvelbillede) med skolegruppen, som sammen maler et billede, der hænger i bh. som giver anledning til snak om ”de gamle børn”. Besøgsdag af ”gamle børn” som er startet i skole i august – Fødselsdagsbarnet får en lille hilsen fra stuens børn og voksne, som kan være en kop, en lille bog med tegninger, et lille malet billede, en dækkeserviet.

Vi er en børnehave med mange traditioner, som vi mener, er med til at understøtte børnenes viden og værdien af at have dem. Vores traditioner er: fastelavn, sommerfest, forældre arbejdsdag, lygtefest, høstgudstjeneste, Lucia optog, julefrokost, jule gudstjeneste, påskefrokost, besøg af gamle børnehavebørn, forældre kaffe på stuerne, juleklip med bedsteforældre. Op til nogle af traditionerne arbejder hele huset eller stuerne koncentreret med temaet, pynter op, læser og fortæller om traditionen.

Nogle af vores traditioner hører en bestemt alder til, hvilket betyder at børnegruppen er kendt med traditionen og kan glæde sig til, at det også bliver deres tur.

Børnehaven oplever stor opbakning fra forældre og bedsteforældre til børnehavens arrangementer, der indirekte fortæller barnet, at de også er glade for børnehaven.

Vi har valgt, at der er mulighed for at fejre børnenes fødselsdage i barnets hjem. Vi oplever at det er en god oplevelse for børnegruppen at være på besøg, se at andre har indrettet sig på andre måder, har andre regler, har andet legetøj end dem selv.

Af de kommunale tilbud benytter vi: Nicolai for børn, Koldinghus, Geografisk have, Kolding bibliotek og Trapholt, hvor vi oplever, at børnegruppen præsenteres for teater, udstillinger, arkitektur og billedkunst.

Vi er voksne, som har kendskab til at alsidig udvikling fordrer alsidig inspiration. Vi er voksne, som pjatter og griner i samværet med børnegruppen og hinanden.

Etablering af en evalueringskultur i dagtilbuddet:

Loven siger at:

- 1. Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske miljø.**
- 2. Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.**
- 3. Evalueringen skal offentliggøres.**
- 4. Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogiske dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.**

Børnehavens evalueringskultur vil være at se og opleve, fordi vi har fokus på følgende:

Vi har fokus på at få oparbejdet en stor tryghed i kollega fællesskabet der betyder, at vi undrer og udvikler os i samværet med hinanden, vi ser på os selv som et professionelt læringsfællesskab. Vi er alle optaget af, at vores ord om praksis også ses og mærkes i vores handlinger. Derfor bruges p-møder, stuemøder og medarbejdersamtaler, som afsæt til refleksioner om den fælles praksisramme og læringsmiljøerne er de rette i dagligdagen nu og på sigt.

For at kunne udvikle på den pædagogiske praksis anvender vi følgende arbejdsredskaber: MTTE modellen (status, mål, tiltag, tegn, evaluering), G-L-K modellen (gjort, lært, klogt). Vi gør også brug af pædagogisk analyse og vi taler om de opretholdende faktorer, der kan være tilstede i et emne, eller en problematik, fordi vi ønsker at se nuanceret på en problematik i vores praksis og sikre os at få så mange vinkler med som muligt.

Børnehaven har kompetencepædagoger inden for : Kommunikation og sprog, natur, udeliv og science og krop, sanser og bevægelse, kultur, æstetik og fællesskab. Kompetencer som anvendes i

dagligdagen sammen med børnegrupperne og som videregives til de andre kollegaer. Vi er en personalegruppe, der lader os inspirere af temadage og foredrag med et fagligt indhold, som underbygger og tilfører os viden på det pædagogiske felt.

I dagligdagen er børn og voksne særlig tilknyttet en af de 3 aldersopdelte børnegrupper. Arbejdet med disse børns daglige læringsmiljø, deres trivsel, udvikling og læring evalueres løbende af de ansvarlige voksne. I denne proces anvender vi arbejdsredskabet Kompetencehjulet. Et redskab der har fokus på de alderskompetencer, vi kan forvente af den aktuelle alder og som derfor anvendes af os, som opmærksomhedspunkter og evalueringsbarometer på børnegruppens udvikling. For barnet betyder dokumentationen af deres produkter, at det bliver synligt i børnehøjde. Barnets forskellige produkter er med til at fastholde situationen og give barnet ejerskab til forløbet og til børnehaven. Og fungerer samtidig som en for dokumentation fra dagligdagen og har betydning for forældrene.

Inddragelse af bestyrelsen.

Loven siger at:

- 1. Bestyrelsen af den selvejende børnehave skal inddrages i udarbejdelsen, evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske lærerplan samt i børnehavens arbejde med at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra fritidstilbud og skole.**

Børnehavens inddragelse af bestyrelsen gøres på følgende måde:

Det er lederens ansvar, at bestyrelsen i børnehaven inddrages i arbejdet med den pædagogiske lærerplan.

Den konkrete udarbejdelse af, evaluering og opfølgning på den pædagogiske lærerplan foretages af ledelsen og personalet. Bestyrelsen inddrages i drøftelsen i relation til udarbejdelsen af læreplanen, hvor bestyrelsen har mulighed for at blive hørt, komme med input og forslag til arbejdet.

Børnehavens bestyrelse inddrages i børnehavens dagligdag og prioriteringer via dagsordner på bestyrelsesmøderne som afholdes ca. 4-5 gange årligt.

Forældremødets indhold og form har bestyrelsen indflydelse på, med emner der har relevans og har et aktuelt indhold for den samlede forældregruppe. Eller en dagsorden med emner, bestyrelsen ønsker at blive klogere på.

I børnehavens lokalområde indgår bestyrelses repræsentanter i mange forskellige sammenhænge, f.eks. idrætsliv, kulturarrangementer, mødregrupper, dagplejere og skolesammenhænge.

Bestyrelsen er repræsenteret i Børnerådets dialogforum, hvor gode overgange og samarbejdet på tværs er på dagsorden og som bestyrelsen vægter at være en del af.

Dok: g / Mappe: lærerplaner/ den styrelede læreplan/ 18.3. skriv til den styrkede lærerplan